
Itämeri – Euroopan energiankuljetuksen valtavyöly

Hanna Mäkinen

Itämerellä on merkittävä strateginen rooli energiankuljetusreitinä, erityisesti venäläisen energian kauttakulkureitinä muualle Eurooppaan. Itämeren merkitys tulee tässä suhteessa todennäköisesti vahvistumaan entisestään tulevaisuudessa, sillä Venäjä siirtää energiavientinsä painopistettä yhä enemmän Itämerelle vähentääkseen riippuvuuttaan kauttakulkumaista.

Tällä hetkellä Venäjä vie Mustanmeren jälkeen toiseksi eniten öljyä Itämeren kautta, ja Ust-Lugan öljyterminaalin valmistumisen jälkeen Itämeri tulee olemaan Venäjän merkittävin öljynvientireitti. Nord Stream -kaasuputken valmistumisen myötä Itämerestä tulee tärkeä vientikanava myös venäläiselle maakaasulle. Kaasuputken ensimmäinen putkilinja vihittiin käyttöön marraskuussa 2011, ja mikäli toinen putkilinja tullaan ottamaan suunnitelmien mukaisesti käyttöön vuoden 2012 loppuun mennessä, tulee Nord Stream tuolloin kuljettamaan vuosittain 55 miljardia kuutiometriä venäläistä maakaasua Euroopan unioniin. Itämeren voikin nähdä siltana maailman merkittävimmän energiantuottajamaan Venäjän sekä EU:n suurten energiamarkkinoiden välillä.

Energiaa virtaa Itämeren alueella myös muihin suuntiin kuin Venäjältä EU:n alueelle. Itämeren alueella on tällä hetkellä suunnitteilla tai rakenteilla useita uusia energiankuljetuskanavia, joiden tarkoituksena on edesauttaa EU:n laajuisten yhteisten energiamarkkinoiden syntyä. Varsinkin Baltian maat ovat kärsineet energiamarkkinoidensa erillisyydestä suhteessa muuhun unioniin, mikä on vähentänyt niiden energian toimitusvarmuutta. Ignalinan ydinvoimalan sulkeminen vuoden 2009 lopussa teki erityisesti Liettuaan hyvin riippuvaisen tuontienergiasta, ja vaikutti myös Latviaan ja Kaliningradin alueeseen, joihin Liettua vei aiemmin sähköä. Tällä hetkellä useat konkreettiset energiainfrastrukturiprojektit tähtäävätkin Baltian maiden ja Pohjoismaiden sekä Manner-Euroopan energiayhteyksien vahvistamiseen. Uusia sähkönsiirtoyhteyksiä on suunnitteilla tai rakenteilla esimerkiksi Suomen ja Viron (EstLink 2), Liettuan ja Ruotsin (NordBalt) sekä Liettuan ja Puolan (LitPol) välillä.

Myös nesteytetyn maakaasun (LNG) vastaanottoterminaalien rakentamisesta Itämerelle on käyty keskustelua. Pisimmälle nämä suunnitelmat ovat edenneet Puolassa, joka suunnittelee LNG-terminaalien rakentamisesta maan koillisrannikolle Świnoujścieen vähentääkseen riippuvuuttaan venäläisestä maakaasusta. LNG-projektit ovat kuitenkin kalliita, ja ainakin toistaiseksi nesteytetyn maakaasun kaupan kannattavuus Itämeren kaltaisella lyhyiden välimatkojen merialueella on kyseenalainen. Lisäksi LNG-tankkerien tulo Itämerelle lisäisi entisestään nykyisinkin jo hyvin vilkasta meriliikennettä, ja näin kasvattaisi myös vakavan tankkerionnettomuuden riskiä.

Itämeren rannikolla sijaitsee parikymmentä öljysatamaa, joista suurin on tällä hetkellä Venäjän Primorsk. Viime vuosina Itämerellä liikennöivien laivojen määrä ja koko ovat jatkuvasti kasvaneet, ja erityisesti öljykuljetukset ovat lisääntyneet.

Samalla ovat kasvaneet vakavien öljyonnettomuuksien riskit, joita lisäävät paitsi vilkas meriliikenne, myös Itämeren kapeat salmet ja mataluus, saaristot sekä haastavat jääolosuhteet talvisin. Itämeri onkin tässä suhteessa hyvin haavoittuvainen – laaja öljykatastrofi voisi tuhota meren ja rantojen ekosysteemit vuosikymmeniksi ja vaikuttaa näin kaikkiin rantavaltioihin. Tulevaisuudessa öljy- ja kemikaalionnettomuuksien torjunta tuleekin vaatimaan yhä enemmän yhteistyötä ja kaikkien Itämeren rantavaltioiden panosta.

Itämeri tarjoaa energiankuljetuksen näkökulmasta paljon mahdollisuuksia, ja Itämeren merkitys energiankuljetusreitteinä tuleekin todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa. Näin ollen tästä entisestään vilkkaasta kulkuväylästä on tulossa yksi sekä Venäjän että EU:n strategisesti tärkeimmistä merialueista. Itämeri tulee yhtäältä toimimaan energiasiltana Venäjän ja EU:n välillä, ja toisaalta yhdistämään EU-maita ja edesauttamaan EU:n sisäisten energiainfrastruktuurien muodostumista. Samalla kun energiankuljetukset Itämerellä lisääntyvät, kasvaa kuitenkin myös meriympäristöön kohdistuva paine. Itämeren alue voisi olla ympäristöarvojen vuoksi luonnollinen kehitysympäristö uusiutuville energianlähteille ja energiatehokkuuden parantamiselle.

*Hanna Mäkinen
Tohtorikoulutettava
Pan-Eurooppa Instituutti
Turun yliopiston kauppakorkeakoulu*

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme:

www.centrumbalticum.org/kolumni

CENTRUM BALTICUM

Centrum Balticum

Vanha Suurtori 7

20500 Turku

puh. 020 775 1341

www.centrumbalticum.org

centrumbalticum@centrumbalticum.org